

İSTANBUL'DA GÜVENCESİZ İSTİHDAM

GİRİŞ

COVID-19 salgınıyla birlikte kırılan, istikrarsız, kayıt dışı, çalışanlara iş güvencesi sağlamayan, ücret ve diğer haklar açısından eşitsizliği meşrulaştıran ve çalışanların sendikal örgütlenmelerine alan açmıyarak mevcut yasal haklarını kısıtlayan istihdam ilişkilerinin daha da yaygınlaştığı görülmektedir.

İstanbul'daki güvencesiz çalışma koşullarına sahip sektör ve iş kollarında çalışanların mevcut durumunu ortaya koymak amacıyla "İstanbul'da Güvencesiz İstihdam" araştırması, 12-26 Mayıs 2021 tarihleri arasında Telefon Destekli Anket (CATI) yöntemi kullanılarak yapılmıştır. Araştırma kapsamında yiyecek-içecek servisi, tezgâhtarlık, zanaatkarlık, ev bakım hizmetleri, beden işçiliği, moto kuryelik vb. 29 farklı kategori altında değerlendirilen ve güvencesiz işlerde çalışan 428 katılımcıyla görüşülmüştür.

Demografi:

Katılımcıların %52,6'sı kadınlardan, %47,4'ü erkeklerden oluşmaktadır.

Katılımcıların %75,6'sının 18-35 yaş arası, %24,4'ü 36 yaş üzeri katılımcılardan oluşturmaktadır.

Katılımcıların %8'i ilkokul ve altı, %5,6'sı ortaokul, %36,7'si lise, %48,5'i yüksek okul ve fakülte, %1,2'si yüksek lisans eğitim seviyesine sahip olduğunu belirtmiştir.

Katılımcıların %52,7'si hiç evlenmediğini, %42,7'si evli olduğunu, %4,6'sı ise boşandığını belirtmiştir.

ÇALIŞMA KOŞULLARI

Güvencesiz çalışanların günlük ortalama dokuz saat çalıştığı görüldü.

Katılımcıların günlük ortalama dokuz saat çalıştığı görülürken, mevcut işlerinde çalışma sürelerinin ortalama iki sene olduğu görüldü. Moto kuryelerin %59,9'u günde 10 saatten fazla çalıştığını belirtti.

Farklı bir mesleği olduğunu belirten katılımcıların %65,3'ü alanında iş bulamadığı için iş yerindeki görevini sürdürdüğünü belirtti.

Katılımcıların %46,3'ü mevcut işi haricinde eğitimini veya ustalığını aldığı başka bir mesleği olduğunu belirtti. Başka bir mesleği olduğunu belirten katılımcıların %65,3'ü; o alanda iş bulamadığı için işini yapamadığını ifade etti.

Güvencesiz çalışanların %49,3'ü fazla mesai ücreti alamadığını ifade etti.

Katılımcıların iş koşullarını değerlendirmeleri istendiğinde %49,3'ü fazla mesai ücreti alamamaktan, %45,3'ü yükselme olanağının olmamasından, %43,1'i ise maaşlarının düşük olmasından memnun olmadığını belirtti.

Güvencesiz çalışanların en önem verdiği üç çalışma şartı: Maaşı, sigortası ve huzurlu çalışma ortamı

Katılımcılara belirli çalışma şartlarından en önemli gördükleri çalışma şartları soruldu. Katılımcıların en önem verdiği üç çalışma şartının sırasıyla maaş, sigorta ve huzurlu çalışma ortamı olduğu görüldü.

Güvencesiz çalışanların %94,6'sı herhangi bir sendikaya üye olmadığını belirtti.

Katılımcıların %94,6'sı herhangi bir sendikaya üye olmadığını belirtti. Katılımcıların sendikaya üye olmama sebepleri arasında ilk sırada %63,2 ile genel olarak sendikaya ve işleyişine dair bilgisini olmaması, ikinci sırada ise %25,1 ile iş yerinde veya mesleğinde sendika olmaması geldi.

EKONOMİK

Güvencesiz çalışanlar arasında işinden memnun olduğunu belirtenlerin oranı %49,6 oldu.

Katılımcıların %49,6'sı çalıştığı işten memnun olduğunu, %26,6 kararsız olduğunu, %23,8'i ise memnun olmadığını belirtti.

Sigortalı çalışanların %15,2'si sigortasının aldığı ücretten daha düşük yatırıldığını belirtti.

Katılımcıların %93,7'si işi dolayısıyla SGK'lı olduğunu belirtti. İş yeri tarafından sigortalı çalıştırılan katılımcıların %78'inin sigortası aldığı ücret üzerinden yatırılırken, %15,2'si sigortasının daha düşük yatırıldığını belirtti.

Güvencesiz çalışanların %52,9'u geçenecek kadar kazanamadığını belirtti.

Katılımcıların %52,9'u geçenecek kadar kazanamadığını, %43,7'si geçenecek kadar kazanabildiğini, %3,4'ü ise birikim yapabildiğini belirtti.

4 bin TL ve altında geliri olan katılımcıların %39,2'si günlük ortalama 10 saatten fazla çalıştığını ifade etti.

Katılımcıların %87,7'sinin 4 bin TL ve altı, %12,3'ünün ise 4 bin TL üzeri geliri olduğunu açıkladı. 4 bin TL ve altında geliri olan katılımcıların %39,1'inin günlük ortalama 10 saatin üstünde çalıştığı görüldü.

Kendisi veya ailesi 1960 yılı öncesinde göç etmiş olan katılımcıların %20,1'i 4 bin TL ve üzeri maaş alırken, bu oranın 2000 yılı ve sonrasında göç etmiş katılımcılarda %10,2 olduğu görüldü.

Tasarruf yapabilmek adına en çok giyim, sosyal yaşam ve gıda harcamalarından kesinti yapıldığı belirtildi.

Tasarruf yapabilmek için katılımcıların %41,1'i giyim ve ayakkabı harcamalarından, %18,5'i eğlence ve sosyal yaşam harcamalarından, %13,6'sı ise gıda alışverişinden kesinti yaptığını not etti.

Güvencesiz çalışanlar ellerine ekstra para geçmesi durumunda yatırım yapmak ve borçlarını kapatmak istediğini belirtti.

Katılımcıların %31,3'ü eline ekstra para geçtiğinde yatırım amaçlı döviz, altın, kripto para almak istediğini, %11,8'i ise borçlarını kapatacağını belirtti.

Katılımcıların geleceğe dair umutları 4,4 olarak ölçüldü.

Katılımcılara 10 üzerinden değerlendirilmesi istenen duygu hâlleri sorulduğunda yaşam memnuniyetlerinin 5,6; stres seviyelerinin 6,8; geleceğe dair umutlarının ise 4,4 olduğu görüldü.

Ortaokul ve altı eğitime sahip katılımcıların yaşam memnuniyetlerinin 4,5; 4 bin TL ve altı gelire sahip olan katılımcıların yaşam memnuniyetleri 5,4 iken 4 bin TL üzeri gelire sahip katılımcıların yaşam memnuniyetlerinin 6,8 olduğu görüldü.

Güvencesiz çalışanların %70,2'si iş imkânları sebebiyle İstanbul'a göç ettiğini belirtti.

Katılımcılara kendilerinin veya aile büyüklerinin İstanbul'a ilk yerleşme tarihi sorulduğunda %22,1'inin son 20 sene içerisinde, %42,1'inin 1980-1999 yılları içerisinde, %20,1'inin 1960-1979 yılları içerisinde, %15,7'sinin ise 1960 yılı öncesinde İstanbul'a geldiği belirtildi. Katılımcıların %70,2'si iş imkânları sebebiyle İstanbul'a göç ettiklerini ifade etti.

Geleceğe yönelik en büyük kaygı: Geçim ve çocuklarının geleceği

Katılımcıların %57,8'i geçim kaygısının, %10,8'i çocuklarının geleceğinin; en büyük çekincesi olduğunu belirtti.

Güvencesiz çalışanların %54,5'i fiziksel ve ruhsal olarak kendini yıpranmış hissettiğini belirtti.

Katılımcıların %54,5'i çalıştığı sürelerde fiziksel veya ruhsal olarak yıprandığını, %45,8'i pandemi nedeniyle sorumluluk ve iş yükünün arttığını belirtti. İmalat işçisi ve ustaların %68,2'si, satış elemanlarının %62,5'i, müşteri hizmetleri çalışanlarının ise %64'ü fiziksel ve ruhsal olarak yıprandığını ifade etti. Pandemi nedeniyle sorumluluk ve iş yükünün arttığını belirten meslekler arasında ilk sırada satış elemanları ve işçiler geliyor.

Güvencesiz çalışanların %42,1'i mesleğinin çevresi tarafından gerçek bir meslek olarak görülmediğini belirtti.

Katılımcıların %42,1'i yaptığı mesleğin çevresi tarafından gerçek bir meslek olarak görülmediğini belirtti. Moto kuryelerin %68,8'i, satış elemanlarının ise %46,9'u mesleğinin çevresi tarafından gerçek bir meslek olarak görülmediğini belirtti.

PANDEMİ DÖNEMİNDE GÜVENCESİZ MESLEKLER

Güvencesiz çalışanların %29,3'ü çalışma süresinin azaldığını belirtti.

Katılımcıların %49,1'i pandemi döneminde çalışma süresinin pandemi öncesiyle aynı olduğunu belirtirken, %29,3'ü çalışma süresinin azaldığını belirtti. Güvencesiz çalışanların %32,4'ü pandemi döneminde maaşını tam alamadığını belirtti.

Katılımcıların %66,7'si pandemi döneminde maaşını tam aldığını belirtirken, %26,1'i maaşını tam alamadığını, %6,3'ü maaşını hiç alamadığını, %0,9'u ise maaşının arttığını belirtti. Katılımcıların %36,2'si pandemi sürecinde ücretsiz izne çıkarıldığını ifade etti. Katılımcıların %71,1'i pandemi döneminde kısa çalışma ödeneği almadığını belirtti.

